

Eangelista
gentium remo-
tarum.

rebant in quibus praeceps & illustris Pantanus habebatur. Quem seruatum ad Indos peruenisset, reperiisse quod Bartholomaeus apostolos apud fidei semina prima considererit, & Matthaei Euangeliu[m] Hebreis scriptis dereliquerit: quod per idem tempus supra dictus Pantanus inib[us] pertinuit detulerit. Sed et in multis præterea alijs doctrinæ ecclesiastice studijs conclusit, tam uiuo discipulos instruens, quam librorum monumentis etiam posteris thesauros scientie derelinques.

De Clemente Alexandrino. Cap. XL

Clemens Ale-
xander Pan-
tanu[m] discipulus.

In h[ab]itu diuinarum eruditio[n]um scholis quam maximè effloruit apud Alexandrinam Clemens eodem uocabulo, quo[u]i illi in urbe Roma Apostolorum & successor & discipulus vocatus. Denique ipse hic Clemens in septimo Dispositionum libro, Pantanu[m] tanquam magistri & preceptoris sui mentione facit. Sed et in primo libro ep[ist]ola ad Cor[inthios], hunc eundem designatio[n]em eo loco ubi numerat, quod plures apostolice predicationis reperiunt uiros, hec dicens: Mibi quidem commentarij huius operis, non ad ostentationem scribuntur, sed ad commemorationem senecte, & ad obliuionis remedium, quo scilicet in his sit mihi adumbratio quodam rerum magnificarum, diuinorumq[ue] uerborum, quis audire meruit a uiris sanctis et beatis, quorum ab aliquo apud Achiam, ab alio apud Syriam, ab alio uero in Oriente, & maxime apud Palestinam institutis sum a quadam ex Hebraeorum origine ueniente. Ad ultimum autem in Egypto magisterio uisu sum uiri, uirtutis & scientiae merito omnibus preferendi, post quem uelut thesauro in absconditis reperio, aliud querere ultra cessaui. Et illi quidem diuina doctrina ueritatem mihi, que sibi ab ipsius statim primis autoribus Petro & Iacobo, ac Ioanne & Paulo sanctis apostolis, tradita fuerat, tanquam patres filio commendarunt. Sed pauci patribus similes filii. Tamen Deo fauente per ipsos in nobis apostolic germinis plantata sunt semina.

De episcopis Hierosolymorum. Cap. XII.

An. do. 180.

Per idem tempus, ecclesiæ Hierosolymorum Narcissus præterat qui fama merito nostris adhuc temporibus celebratur, quintamdecim post eos qui ex circu[la]tione fuerant successionem usq[ue] ad tempora Adriani oblidionis adducens. Primum nam inib[us] ex gentibus episcopum fuisse indica uimus Marcum, post quem Caesianum, inde Publiu[m], post hunc Maximum & sic Iulianum, post quem Gaium, & iterum alium Iulianum, Capitonem quoq[ue] & Valentem, inde Dolicianum, post quem uigilium extum ab apostolis Narcissum.

De Rhodone & Marcionis heresi. Cap. XIII.

Rhodon Her-
eticorum exami-
na.

V erum etiam ea tempestate Rhodon quidam ex Asia prouincia oriu[m] dus, ut ipse scribit, in urbe Roma eruditus a Tatiano, cuius in superioribus inter exercitos scriptores meminimus, libros quæ plurimos, & maxime contra Marcionis heresim scripsit, quæ affectit idem Tatianus in diuersis scis-
tis esse sententias. Sed & qui, & ob quæ causam ex eadem heresi scis-
tis ipse per haec uerba designat: Propterea, inquit, etiam inter seme[n]ipatos discur-
dant, quia id afflumare cupiunt, quod non potest stare. Ex eorum namque gre-
ge est Apelles, qui abstinentia & senectus prærogativa uisu, uno quidem
omnium fatetur esse initium, prophetas tamen contra rivo spiritu affecti inspi-
ratos, sequens persuasionem virginis cuiusdam a cœlo spiritu demonis nomine
Philumenem. Alij autem, sicut ipse nauta Marcion, duo esse principia introdu-
cunt,

Apelles &
eius heresi.

eunt, è quibus est & Potitus & Basiliscus. Qui & ipsi secuti sunt quidem Ponticum lupum: sed non inuenientes exitum rerum, sicut nec ille quidem, ad ea quæ putarunt esse faciliora conuerteri sunt, & duo principia introduce runt, ab quæ ullis hoc probationibus confirmantes. Alij quoq[ue] ex eisdem rursus in deterioris deuoluti sunt, non solum duo, sed tria principia, & tres naturas confirmantes. Quorum princeps & auctor est Synerus, sicut ipsi defens[us] synerus. Apelle ita referens: Nam & Apelles senex habuit nobiscum sermonem, & multa mala docere conuictus est. Vnde & asserebat, non oportere omnino fidei discuti rationem, sed unumquemq[ue] debet in eo quod credit, permanere. Salutem namq[ue] esse his qui in crucifixum sperant, tantum ut in bonis operibus inueniantur: manifestè tamen decernebat de Deo, sicut p[re]dicti mus, unum esse principium, ut & nos dicimus. Et inde exponens omnem eius sententiam, introducit etiam ipse suum sensum. Dicebam autem, inquit, ad eum: Vnde tamen ostendimus unius principij rationem? aut quo modo haec asteratur, ediffere. Tum ille: Prophetia quidem (aiebat) semetipsas coarguunt, quia nihil omnino continent ueritatis, ex eo quod inter se inuicem discordant, & utiq[ue] falsæ sunt, quæ subimet ipsi adueruntur. Quo modo autem sit unum principium, se quidem scire dene gabat, ita tamen si blaudi. Cumq[ue] adiuraret a me ut quod uerum est diceret, sacramento confirmavit se nescire, quomodo unus si ingenitus Deus, sed tantummodo credere. Tum ego derisum planè eum & notatum habui, qui se docet rem profiteatur eorum quæ se ignorare fateretur. In eodem quoque opere retinuit, Callistion quidam in urbe Roma discipulus extitisse Tatiani, qui scripsit compositum esse a Tatiano propositionum & questionum librum, in quo omnia quæ obscura sunt & difficilia in scripturis diuinis, absoluantur. Sed idem Rhodon in commenariis suis propositiones eius prolaturum se & confutaturum promittit. Est autem eiusdem & in Hexemeron commen-
tarius, in quo refert quod Apelles quæ plurima aduersus legem Moysi con-
scripterit impia, & aduersum tota legem blasphemias protulerit uoces, coar-
guens ut libi uidebatur, & destruens ea quæ scripta sunt.

De p[re]f[ab]ili prophetis Cataphyram. Cap. XIII.

Callistion dis-
cipli-
lus Tatiani.
Liber propo-
sitionum & quæ-
stionum Tatiani

Haec & multa alia ex suprà dicti scriptoris comiperimus libris. Cum tam h[ab]em hostis humani generis ad salutem hominum debellandam nihil montanis; qui uelut oculi gerit, sed diuersas & varias hereses per singula quæc[um] se paracletum scitatis loca: in quibus maximum sui generis serpentem, apud Asiam Phrygiam producit Montanum qui se nominaret Paracletum: & cum eo mulieres Priscillam & Maximillam, quas prophetissas, uelut ex ipsius factas inspiratione factabat.

De schismate quod sub Blasto factum est Romæ.

Cap. XV.

Ed in urbe Roma Florinus quidam gradu presbyteri de ecclesia lapsus suna cum Blasto socio, criminis & furoris, plurimos de ecclesia in suum barathrum deducebant, noua aduersum ueritatem fragmenta machinantes. Sed aduersum heresim Cataphyram scutum validissimum protulit Apollinaris Hieropolites, de quo supra memorauimus. Alij quæ plurimi ad id locorum & eruditissimi uiiri aduersus eos pro ueritatis defensione certarunt, qui etiam nobis ad historiæ textum monumenta validissima reliquæ

⁷¹⁰
Claudius Apol
linaris aduers
sus Montanū.
reliquerunt. Interim (ut diximus) Apollinaris scribens aduersum hanc hæ
resim, & designans in prefatione, quod per ecclesias Galatæ, uicinarij
provinciarum digrediens, & plurimos ab eis irretitos uidens, multos qui
dem, & coram disputando correxit: rogatus tamen à fratribus, etiam hæc ad
ipsos scripta transmisserit. In quibus post aliquanta, cum autem hæresis de
signasset, progradientur etiam hæc addit.

Quæ Montano, ceteris pseudoprophetis ferantur. Cap. X VI.

An. Dom. 178.

Origo (inquit) huius hæresis, quæ aduersum ecclesiam nuper exorta
est, inde descendit: Vetus quidam esse dicitur apud Myliam Phrygic
ciuitatem, qui appellatur Ardabau, in quo ait Montanum quen
dam nomine, qui nuper ad fidem Christi uenerat, sub Grato Asia procon
sule, cupiditate nimia primus accensum, contraria spiritibus in semetipso
locum dedisse, ac repente in quadam excessu mentis effectum, & uelut
spiritu actum proloqui ceperisse noua quadam & diueria ab his, quæ ex suc
cessione maiorum ecclesiæ tradita fuarent, uelut prophetali specie prole
rentem. Quæ cum ita fieri uiderent hi, qui per idem tempus aderant audito
res, alij eum uelut demone repletum, & erratico perflatum spiritu ad deci
piendos populos iudicantes obiurgabant, & proloqui omnino prohibebant,
memores Dominicæ præcepti, & comminationis eius, qua iubet obseruari
à falso prophetis. Alij autem uelut spiritu sancto repletum, & prophetæ
gratia donatum putabant: & immemores Dominicæ præcepti, erratici & se
ductori spiritu eatenus indulgebant, ut etiam prouocare eum ad dicenda
aliqua delectarentur. Et hoc fiebat arte diabolica, quæ indisciplinatis,
perditio parabatur.

<sup>Præfca & Ma
ximilla.</sup>
An. Dom. 178.
in tantum temeritatis progreffus est, ut etiam
duas quasdam mulieres insani spiritus, quo ipse replebatur, participes si
bi faceret, & ad insanendum secum pariter edoceret, quo facilius uter
que sexus in errorem per utrumque caperetur. Hic iam beatificare eos,
qui libi familiariter adhaerebant, & promissionum magnitudine tumidos
reddere: interdum etiam obiurgare quosdam, ut in omnibus adulato
res reprehenderentur. Tamen perpauci erant ex Phrygib[us], qui eorum
deciperentur insania. Quibus & persuadebat, uniuersam Ecclesiam,
quæ per orbem terra est, blasphemare: & non solum nihil ei defere re
uerentis, sed ne limen quidem eius incedere. Frequenter tamen aduen
ientibus ex Asia fratribus, uefani & contra fidem Christi bacchantes con
futari, ut hæretici & corruptores ueritatis, ab ecclesiæ contentu & societa
te depulsi sunt. Hæc in libro primo scribens, & per omne operis sui corpus
fraudes hæresis in singulis quibusque contuincens, in secundo quoque uo
lumine de eisdem etiam hæc scribit: Quale est autem, inquit, quod pro
phetarum percussores nos uocant, pro eo quid insanas eorum non fulci
mus phantasias? Dicunt enim hos esse quos promiferit Dominus ad popu
lum suum, se esse missum prophetas. Respondeant ergo nobis, si à Deo
missi sunt prophetæ, Montanus & mulieres eius, quis eorum à ludis per
secutionem paflus est? Aut quis occisus est? Vel quis eorum pro nomine
Domini tentatus est, & ante reges & prelides sterit? Aut quis infago
gis ludorum flagellatus est, vel quis lapidatus est? Quin imò & e contra
rio traditur, quod hinc uitæ exemplo lude tridioris accepterint. Dicun
tur enim ipso damone, quo inspirabantur, adigente, diuersis quique tem
poribus uitam laqueo finisse. Illum uero admirabilem uelut prophetæ
ipsum

Montanista.
Montanistæ
scrip*torum*
ipsum

ipsum primogenitum Theodosium nomine, tradunt quodam tempore Th eodosiu
m uelut sibi esse, uelut in colum assimi, & se credidisse spiritu erroris, quo e. Montanistes,
uectus in excelsum, & inde deductus ad terram, finem uitæ exitu pessimo
terminarit. Sed hæc ipsi de Montano & Theodo[u]to ac mulieribus ita ge
stum negant, tamen a pluribus affirmatur. Quid tum inter negantes & con
firmantes nos rei fidem relinquimus in medio. Idem post aliquanta subiunct
git etiam hæc: Sed & sancti episcopi probatissimi utri, qui per idem tem
pe spiritu qui loquebatur in Maximilla, inferunt Themilonem obturare Julianum,
os eorum, & excludere uocem falsi & erratici spiritus. Quod & ita factum
est. Et iterum coarguens falsam fuisse Maximillæ prophetiam, que bella
quam plurima imminere prædixerat, his uitur uerbis: Et quomodo non
eius mendacium evidenter arguitur? Tredecim namque iam exacti sunt an
nuntiati ad præsentem diem, ex quo mortua est mulier ista, & nulquam pro
fum, uel priuatim, uel publicè bellum aliquod exortum est. Sed & Chri
stianis per Dei misericordiam pax iugis & firma perdurat. Sed & in tertio
libro, de his qui se iactabant, quod multi martyres ex eorum hæresi exti
tissent, hæc dicit: Cum, inquit, in omnibus quæ supra diximus conuicti, ni
hil respondere potuerint, ad martyres configuranti, dicentes, multos se ha
bere martyres, & hoc esse indicium, quod ueritas sit apud eos propheticus
spiritus. Quid ergo? Quia multi alij heretici plurimos martyres habent, i
deo acquiescendum est eis, quod etiam ueritas apud ipsos sit? Nam priuati
qui dicuntur Marcionista, habent plures martyres. Sed quæ esse poterit a
pud eos martyris ueritas, ubi Christi ueritas non est? Et post aliquanta ite
rum subiungit: Deniq; & sancti martyres, qui pro uera fide martyrium du
ravit, siue de ecclesia procedentes ad passionem ducuntur, si qui fortè in
veni fuerint de hæreti Phrygi, secernunt se ab eis, & repudiant eorum sō ueritas est.
dætem: nec ulla generis cum iam martyris palmarum teneat, spiritui Monta
ni & Maximillæ acquiescendum putant, sicut & nostris temporibus apud
Apamiam, quæ est supra Meandrum posita, gestum scimus à Gao & Ale
xandro, qui de Eumenia martyres extiterunt.

De Miltiade, & scriptis eius. Cap. XVII.

Multitudines ad
uersus Monta
num.

I

Neodem autem opere meminit & Miltiada scriptoris, tanquam qui & i
ex eius dictis suo operi hæc uera: Nec enim credendum est, inquit, in
excellentiis, id est per amētiā prophetari, quod est propriæ pseudo
prophetarum. Vbi enim quis amens efficiatur, iusti rectique esse non potest
tenax. Qui sine dubio initium sumunt ex imperitia, ad finem uero de
uoluunt amentia, sicut supra diximus. Hoc autem modo neque in uete
ri Testamento quenquam, neque in novo per Dei spiritum extitisse pro
phetam poterunt demonstrare: quia neque Agabus, neque Iudas, ne
que Silas, neque quatuor filii Philippi, neque Ammia, quæ in Philadel
phia ecclesia prophetauit, neque Quadratus, neque aliis quisquam ex
numero ipsorum hoc modo dignoscitur prophetasse. Et post pauca iterum
subiungit, & dicit: Si enim post Quadratum & Ammiam Philadelphiam,
ut auiri, mulieres istæ Montanæ successerunt in prophetam gratiam, &
sic confirabant uniuersitatem ecclesiæ, date sunt ad prophetandum usque
ad aduentum Domini, decipitur eorum consuetudo. Quartumdecimum
etenim

et enim iam pené habet annum, ex quo defuncta est Maximilla. Hac ex
præ dicti uiri commentarijs. Ipse uero de quo indicat Militiades, etiam alia
nobis proprieis non contemnenda monumenta dereliquit. Scripti
namque & aduersum Gentes librum, & aduersum Iudeos alii, & ad pri-
cipes Romani regni Apologeticum pro fide nostra. Scripti & aduersum
Cataphrygas hereticos.

Liber aduersus
gentes.
Aduersus Iudeos.
Apologeticus
pro religione
Christianâ.
Apollonius ad
uersus Monta-
num.

Quanta etiam Apollonius Cataphrygas confundendo prosequatur.

Cap. XVIII.

Sed & Apollonius quidam ecclesiasticus nihil dominus scriptor, libellum
Sadursum eos edidit, in quo satis uigilanter prophetias ipsorum falsas
esse conuincit, & singula in eis uerba coquunt, simul & uitam mores
eorum qui autores hereticoe extiterunt, exponit per hæc uerba: Sed uidea-
mus, inquit, quis est hic nouus magister, & primo nobis docevit nam eius se-
cundum Domini sententiam, actus ipsius & opera commendent. Hic effi-
qui docuit nuptias solui, & qui ieiuniorum leges primus imposuit, qui Pe-
tani usq[ue] ad
Herescos, Mō
puzam & Thyrium oppida Phrygia Hierusalem nominavit, atq[ue] in hac
omnes congregando decemci: qui exactores pecuniae statuit, qui sub no-
mine oblationum munera artificiosius accepit, qui salaria praefixa predican-
tibus uerbum suum, ut per hæc inuitati, enixi doctrinæ eius operam pre-
beant. Hec de Montano. Demulieribus uero eius post aliquanta ita scribit:
Ostendimus autem primo omnia has prophetissas, ex quo spiritu replete sunt
uiros suos reliquise. Quomodo ergo mentiuntur, Priscillam uitigenem fu-
isse. Et post aliquanta iterum dicit: Non tibi uidetur quod omnis scriptura
prohibet prophetam munera accipere, uel pecunias? Si ergo uideam pro-
phetam accipisse aurum & argentum & uestes preciosas, quomodo cum
prophetam putem? Et iterum post aliquanta subiecti, dicens: Sed & Themi-
sius, qui apud eos nomine tantum confessio[n]is inflatus est, uera aut confessio[n]is fructibus, caret, quoniam quidem per multam pecuniam uincula depo-
suit, quem poropebat utiq[ue] humiliter se agere: hic arrogantiæ elatus, apolo-
lice sibi aliiquid autoritatis afflumens, epifolam ad omnes ecclesias scribit, in
qua docere conatur eos qui multo rectius quam ipse credebant: & cohortatur omnes ad nouas uerborum adinventiones accommodare aut suam.
Blasphemat autem Dominum, & apostolos eius, & sanctam ecclesiam. Sed
& de alijs quibusdam, qui apud eos ut martyres honorantur, ut scribit: Ve-
rū ne in pluribus immoremur, dicitem nobis de Alexandro, qui semetipsum
martyrem dicit, quem cōuirtit habet hæc prophetissa, quem adorat ut De-
um non hic pro latrociniis alijsq[ue] nefarijs acibus reus exitit. Non nos di-
cimus, sed acta hæc publica continent. Quis ergo eorum cui donat pec-
cata? prophetissa cognoscit martyris latrociniia, an martyris ignotæ prophetis-
sa capacitatis & absurditas erimina? Cum enim Dominus dixerit, Nolite ha-
bere aurum, neque pecuniam, neque duas tunicas: isti in omnibus contra-
ria gerunt, acquientes & congregantes ea quæ Dominus etiam habentes
iussit abire. Probamus namq[ue] eos qui apud ipsos uel prophetam, uel mar-
tyres nominantur, non solum à diuitiis, sed etiam à pauperibus, pupillis,
ac uidiis pecunias congregare. Aut si habent confidentialiam, adiut, & pro
his habeant nobiscum disceptationem, ut si conuicti fuerint, uel de cetero
designant talibus se implicere commercij. Oportet enim ex fructibus uel
agnosci, uel etiam probati prophetam, sicut & Dominus dixit: Quia arbor
ex fructibus cognoscitur, & prophetam uerus probatur ex fructibus. Ve-

autem

autem de Alexandro certius cognoscatur, sciendum est, quia iudicatus est
apud Aemilium Frontinum Proconsulem Ephesi, non propter nomen Chri[sti] Aemilius
fisi, sed propter quædam latrocinia. Nam a Christi nomine iam apostata ex Frontinus
titrat. Sed post hæc ut fideles quidam fratres, qui per illud tempus apud iu[er] Proconsul
dicem aliquid poterant, pro ipso intercederent, simulauit se propter nomen Asia.

Dominilaborare, & per hoc dimittitur. Nec tamen in eccl[esi]a patriæ sua re-
ceptus est, ubi latro esse ab omnibus noscebatur. Quod si quis forte minus
hius quæ dicimus, ad commondandam existimat fidem, in archivis publicis a-
pud Ephesum geita seruantur: qua tamen ibi seruari, hi optimi prophete
qui ei famularunt, ignorant. Qui utiq[ue] cum in his conuincitur, sine dubio &
prophetarum ignorantia cum ipso pariter redarguitur. Hæc & multa alia in
eo similia possumus edocere. Aut si confidunt, in comitatu ueniant, excipi-
ant intentiones nostras, & exuanse ab his, si putant se horum posse efflu-
gere conscientiam. Item post pauca de ipsi prophetis ista tubiungit: Quod
negant se prophetæ ipsorum munera accepisse, statuanthoc, utli conuicti
sunt, prophetas se esse ultra non simulent, & mille deferant probamenta.
Verumtamen necessarium puto, etiam reliquias horum prophetarum fru-
dus probari. Dicite mihi uos a prophetis, uultus prophetantis, candori-
bus & ruboribus aliquando fucatur? prophetissas fibris tingitur? prophe-
tis ornamenti uitur, & ornatibus delectatur? deinde propheta ad tabu-
lam & testeras ludit? propheta pecuniam suam ad usuram dat? Dicant, fili-
ce hæc facere prophetis. Ego autem uniuersa hæc eis probabo. Hæc & mul-
ta alia idem Apollonius ad confutandos eos satis probabiliter & constan-
ter intexit, designans etiam hoc, quod quadrageimus iste, quo hæc scribe-
bat, ageretur annus, ex quo Montanus falsa huic uaticinationis initium
dederit. Refert etiam de quodam Zotico, quod apud Pepuzam, cum pro-
phetate se Maximilla simularer, repente ingressus copit imperare spiritu
qui in ipsa loquebatur, ita ut eum penitus cohíberet: sed obfiterunt hi qui
tum Maxi-
milla pro-
p[re]phetanis.
Zoticus pro-
p[re]phetanis.
bibuit spiritu
tum Maxi-
milla pro-
p[re]phetanis.

Serapionis uerba de secula Cataphrygarum.

Cap. XIX.

Serapion autem qui post Maximimum episcopum apud Antiochiam fu-
rit, in epistola sua quam ad Caricum & Ponticum scribit, de hac ipsa he-
reli post aliquanta hæc dicit: Ut autem etiam hoc scias, quod ista que nunc
noua prophetia, uel potius exercitatio noua procelsit, ab omni fraternitate
que in uniuerso mundo est, resupuit & refutatur: transmisisti uobis Claudij
Apollinaris Hierapolitanus Asia prouincie episcopi literas, quibus de his
pleniis instruantini. In hac autem ipsa Serapionis epistola, etiam subscripti-
ones quorundam episcoporum & martyrum continentur. Ex quibus unus
hoc modo subscriptit: Aurelius Cyrenius martyr, optime uos bene ualere. Ali-
us quoq[ue] hoc modo, Alius Publius Iulius a Debetho Colonia Thracie epi-
scopus: Viuit Deus in colis, quia beatus Zotas qui est in Anchialo, uoluit
demonem Priscille ejercere, sed adulatores eius non permiserunt. Sed & mul-
tum simili episcoporum eadem declarantium subscriptiones, suprà dictis
literis inhærent. Verum de his satis dicitur.

CC. Ques.

An. Do. 191.
Serapion epi-
scopus Antio-
chenus.
Sophronius
catalogi Hie-
ronymiani
interpre ha-
bet opus x.e
prop. regi
wovis, id
est ad Carinu[m]
& Pontium.

Quod Irenaeus contra hereticos apud urbem Romanam discepserat,
Cap. XX.

Per idem tempus in urbe Roma, diuersis nihilominus nouitatibus per nonnullos regula traditionis ecclesiasticae uexabatur, pro quibus hec ad diuersos scripta prorogauit. Extatigitur unus eius libellus qui perfecitur:

Irenaei uolu-
mina. Ad Blastum de schismate. Alius
Ad Florinum de monarchia. uelde eo,
Quod non sit Deus malorum creator.

Obiectatio-
Irenaei quam uolutus est Valentini. Scribit autem idem Irenaeus & de Ogdoadae librum, prefixit His In quo significat confeuctum se esse quodam ex successoribus Apostolorum. Chro- ronym. Cuius libelli subscriptionem satis elegantur affixam, his interrete dicitis Eu- gnum duxi: Adiuro te, inquit, qui transcriperis librum hunc, per Domini se uersis.

Diligentie-
uerum ex-
emplum. Hoc enim supra dictus uidebatur afferere, qui tam postea in errores de-

Irenaei audiu-
uit Polycar-
pus, pūl., Apo-
lo, toannem.
Apostolum. uoluntate Valentini. Scribit autem idem Irenaeus & de Ogdoadae librum, prefixit His In quo significat confeuctum se esse quodam ex successoribus Apostolorum. Chro- ronym. Cuius libelli subscriptionem satis elegantur affixam, his interrete dicitis Eu- gnum duxi: Adiuro te, inquit, qui transcriperis librum hunc, per Domini se uersis.

Hæc diligens efficiatur omnis qui hoc uel legere, uel describere dignum du-
xerit, scilicet exemplum diligentia à sanctis uiris & illistribus traditum. Ve-

Irenaei audiu-
uit Polycar-
pus, pūl., Apo-
lo, toannem.
Apostolum. rum in his quod ad Florinum scripsisse Irenaeum supra diximus, facit Polycar-
pi mentionem, cum quo etiam se conuerlatum esse delignat per hæc uerba:
Hæc, inquit, dogmata Florine que alteris, confidenter dico, quia non sunt sanæ sententiae. Hæc dogmata non sunt consolona ecclesiastice fidei. Hæc do-
gma, ne illi quidem qui de ecclesiæ pulli sunt harretici, potuerunt aliquan-
do commentari. Hæc dogmata impietatem docent. Hæc dogmata sancti il-
li presbyteri qui ante nos fuerunt, nunquam protulere illi qui & Apostoli uiderant, quos et tu nosti. Vidi enim te, dum adhuc puer essem in Asia apud Polycarpum, tunc quidem preclarè agentem, dum adhuc eiles intra palatium & studente placere Polycarpo. Multo enim magis mihi que illius tem-
pis rerum gestarum inheret memoria, quam praefantis: quia hæc que à pue-
ris discimus, cum anima ipsa coalescit, & adhærent ei. Vnde etiam locum

Irenaei audiu-
uit Polycar-
pus, pūl., Apo-
lo, toannem.
Apostolum. ipsum tibi dicere possum, in quo sedens disputabat beatus Polycarpus, & in celum illius, & cultum, ac totius uita modum, & ipsius quoq[ue] corporis habitum. Sed & disputationes suas habebat ad populum, & conueratio-

Irenaei audiu-
uit Polycar-
pus, pūl., Apo-
lo, toannem.
Apostolum. nem quæ fuerat ei cum Ioanne: quomodo narrare solitus erat, uel extero-
rum qui ipsius Dominum uiderant: & quomodo recordabatur omnia, ac recensébat uerba quæ dicta à Domino, ab illis audierat, & de uirtutibus eius ac doctrina. Et tamen omnia hec cum scripturis consoha proferebat: quæ

Irenaei audiu-
uit Polycar-
pus, pūl., Apo-
lo, toannem.
Apostolum. tunc pro misericordia Dei, quam mihi donare dignatus es, attentus & stu-
diosius audiens describerbam, nō in charis, sed in corde meo: quæcum per gra-
tiam Dei fideler custodio, & mecum ipse sine intermissione quodammodo
ruminio. Deū ergo restor, & in conspectu ipsius tibi affirmo, quia si quid
tale audirebeat et Apostolicus uir Polycarpus, exclamasset statim, & au-
res suas obturasset, ac sicut moris erat ei, dixisset: Deus bone, in qua tempo-
ra me reseruasti, ut hæc audiam? Non' ne etiam ipsum continuo locum fugi-
set, in quo sedens uel stans huiuscmodi uerba audirebat. Sed & ex epistolis eius quas scripsit uel ad uicinas ecclesias, uel ad aliquos ex fratribus com-
monens & confirmans eos, & cohortans ad fidem, potest sententia eius cui
denter agnosciri. Hæc Irenaeus.

Quod

Quod Rome apollonius martyrum passus fit.

Cap. XL.

Verum ea tempestate Commodo Romani regni apicem gubernante, pax ecclesijs per omnem terram propagabatur, & sermo Domini ex omni genere hominum ad agnitionem & pietatem Dei summi animas congregabat. Deniq[ue] & in urbe Roma multos ex illis illustribus & predictiuitib[us] uiris, cum liberis & coniugibus ac propinquis, atq[ue] omni pariter familiæ sociavit ad fidem. Sed hoc non æquus oculis ille antiquus humanæ salutis hostis aspergit. Continuè deniq[ue] aggreditur uarijs nostris machinis im-
pugnare. Primo in urbe Roma Apollonium quendam, uitum in fide no- Apollonius
stra, & omnibus philosophicæ eruditioribus illustrem, ad iudicium pertra- Christianis
hit, accusatore ei fuscato quodam infelicissimo & desperante salutis homi- mi accusatur
ne. Quicq[ue], quoniam lex quæ oblatos puniri iussert Christianos, in delato- Perennius
rem prius animaduertendum censebat à Perennio iudice, ut eius crura com- index.
minuerentur, sententiam prius exceptit. Tunc deinde exhortatur beatus A-
pollonium martyr, ut defensionem pro fide sua, quam audiente senatus atq[ue]
omni populo, luculent & splendide habuerat, ederet scriptam. Et post hec
secundum senatus consultum capite plexus est. Ita namq[ue] a prioribus lex ini-
quissime promulgata censebat.

Quod tum episcopi nobiles habiti fuerint.

Cap. XXII.

Igitur sub eiusdem Commodi principatu, Eleutherio in urbe Roma tredecim annos sacerdotio functo, Victor succedit. Sed & luliano apud An- An. Do. 198
alexandriam post decem annos defuncto, Demetrius substituitur. Apud An- Victor Rom.
tiochiam quoq[ue] octauus ab Apofolos episcopus constitutus Serapion, de Demetrius
quo & in superioribus memorauimus. Tunc apud Cæsaream Palæstinae Alexandria,
Theophilus, & Narcissus in Hierosolymis, Ecclesias procurabant. Apud Serapion
Corinthum uero Bacchylus, & apud Ephesum Polycrates nobiles in epi- Antiochiae.
scopis habebantur. Sed & multi in alijs locis referuntur per idem tempus
egregii sacerdotes: nos tamen eorum facimus mentionem, quorum & fi- An. Do. 191.
dem & scientiam ex propriis operis indicij postulamus habere competentem. Theophilus
De Pascche questione, Cap. XIII.

Quibus ea tempestate ecclesijs præsidentibus in prouincijs Asiae quæ-
stio non minima exoritur, uelut ex antiqua eorum obferuatione de-
scendens, quod quartadecima luna putarent omnimodo genere Pascha
obferuandum, quando seculicet iudæi agnus præcipitur immolari, ueluti
necessari confirmantes, quacunque die leptonimæ quartadecimaluna ue-
niisset, solui debere feiunium, cum talis conuertudo in nullis prorsus alijs un-
quam obferuata fuisse ecclesijs. Ob quam causam conuentus episcopo-
rum & concilia per singulas qualque prouincias conuocantur: proroga-
tisq[ue] ad se inuicem epistolis, de singulis quibusc locis unum omnes eccl-
esiasticum dogma confirmant: Ne liceat aliquando, nisi in die Dominicæ, in Concilium
qua Dominus surrexit a mortuis, Dominicum Pascchæ celebrare myste- Cœsariense.
rium, & in hac sola soluendum esse Pascchæ ieiunium. Extat denique uisque
in hodiernum diem, Concilij apud Cæsaream Palæstinae habiti decreta, Concilium
in quo primus est Theophilus ipsius Cæsareæ episcopus, & Narcissus Romanum,
Hierosolymorum sacerdos. Habetur & in urbis Romæ Concilio similea- Achæicum,
liu decretum, cui præfusus Victor episcopus indicatur, & Ponti prouincia- Gallorum.
cia Palmæas. Gallorum quoque sacerdotalis conuentus extat, Irenæum
præfalem scribens: Achæas uero Bacchylus Corinthiorum ecclæsæ ep- Prefates Con-
sciliorum alii
scopum. Qui omnes diuersis è locis unam cædemq[ue] iudicij sui sententiam quam Roma
nus papa.
De dubitate

Polycratis et Polycarpis **S**ed episcopi regionis Asiane, seruādam magis à veteribus sibi traditam confuetudinem confirmabant. In quibus Polycrates, qui in eis primi episcopi, tum agere videbatur, ad victorem episcopū Romanā ecclesię scribens modum traditionis antiquę ad eū usq; delatum, per hęc uerba designat: Nos ergo (inquit) intemeratus Paschæ colimus diem, neq; addentes, neq; auferentes aliquid. Etenim magna quædæluminaria apud Asiam dormierunt, sum locum Hieros mi & electi uiri, quos Dominus suscitabit in adventu suo, cum uenieret de cœnomyus hinc lis in gloria, & requireret omnes sanctos suos, in quibus est Philippus Euangelistæ, qui dormiuit apud Hierapolim: sed & duas filias eius, quæ uirgines catalogum tenuerunt: & alta eius filia spiritu sancto repleta, quæ apud Ephelum dormiuit in Polyne, nec non & Ioannes, qui supra pectus Domini recubuit, qui fuit summus cratus.

Hieron. uer. & marty. & Thraleas episcopus apud Eumeniam, fed apud Smyrnam in auream lanam martyrio consummatus. Quid autem dicam etiam Sagareum nihil omnino minus sacerdotem & martyrem, qui apud Laodiceam requiescit in pace: fed & beatum Papiyum, & Melitonem propter regnum Dei, & eunuchum, & spiritu sancto repletum, qui facit in ciuitate Sardenium, expectans aduentum Domini de coelis ut resurgat à mortuis? Illi ergo omnes dñe Paschæ in quadragesima die mensis obseruauerunt, secundum Euangellum, nihil omnino extrinsecus agentes, sed fiduci regulam per omnia conteruantur. Sed & ego omnium uelutrum minus Polycrates, secundum traditionem parentum meorum obseruo, eorum duntaxat, quos & ab initio secutus sum. Septem namq; ex parentibus meis per ordinem fuerunt episcopi, ego octauus: qui omnes ita obseruauerunt hunc diem, ut conueniret cù illo, quo fermentum Iudeorum populus auferat. Vnde fratres charissimi, lexaginta & quinque annos atatis gerens in nomine Domini, multorum quoq; orbis terræ episcoporum notitiam plenissime habens, & sanctis scripturis intendens, non perturbabor ex his quae ad terrorem proferuntur: quia & maiores mei dixerunt: Obtemperare oportet Deo magis quam hominibus. Et post pauca, de his qui secum aderant episcopis, ista subiungit: Poteram autem etiam praefectionem episcoporum facere mentionem, quos ipsi petitis ut euocarem, sicut et feci. Quorum nomina si scribam, nimia multitudo est, qui omnes scientes paruitatem meam, consenti suu confirmant quae scribimus, certi quod non inaniter canos attulimus, sed in disciplina Christi semper conuersati sumus. Sed ad hæc Victor Romanæ ecclesiæ episcopus, pertinacis agens, pasim totius Asiae, ac uicinarum prouinciarum ecclesias à communionis societate absindere ntituit, tanquam in hæresim declinantes: & literas mittit, quibus omnes simili abfey discretione ac ecclesiastico scèdere segregari. Sed hoc non omnibus placebat episcopis: quin potius è contrario scribentes ei, uerant, ut magis quae pacis sunt ageret, & concordia atq; unanimitate studearet. Deniq; extant etiam ipsorum literæ, quibus asperitus obiugant Victorem, uelut inutiliter ecclesiæ commodis consulentem. Nam & irengus cum ceteris quibus præserat Galliarum episcopis, scribens, confirmat quidem, ut in Dominica die resurrectionis Domini mysterium celebretur. Victorem tamen arguit, quod non recte fecerit, absindere à corporis unitate tot & tantas ecclesias Dei, quæ morem sibi antiquitus traditum custodiarent. Sed & de multis alijs commonet per hac uerba: Non solum, inquit, de die Paschæ agitur contiouersia, sed & de ipsa specie ieiuniorum. Quidam enim putant uno tantum die obseruari debere ieiunium, aliij duobus, aliij uero pluribus, nonnulli

Polycratis maiores episcopi.

AA. 5

Victor Pont. Rom. Asia ecclesiæ communione Christianorum priuata.

Victorem Pont. Rom. Irenæus ar- guit.

Cotrouersia de ieiunio.

nonnulli etiam quadriginta, ita ut horas diurnas nocturnasq; computantes, diem statuant. Quæ uarietas obseruantæ non nunc primum, nec nos temporebus copit, sed multo ante nos, ex illis (ut opinor) qui non simplieriter quod ab initio traditum est tenentes, in alium morem quæ per negli- gentiam, vel per imperitiam postmodum decidere. Etiamen nihilominus omnes isti etiam cum in obseruantia uariarent inter lenteipos, & pacifici fuerunt semper nobiscum, & sunt nec dissontantia ieiuniū, fidei consonantiam rupit. Post hæc inserit etiam historiam quandam, quæ pro sui opportunitate necà nobis debet omitti. Deniq; ait: Et illi omnes ante Soterem presbyteri, qui ecclesiæ (cui tu nunc præses) sacerdotium tenerunt, Anticetum dico & Pium, Hyginumq; & Telephorum, & Xystum, nec ipsi ita tenue- runt, neq; hi qui cum ipsis erant, & tamen cum ipsis ita non obseruarent, pa- nem semper habuerunt cum illis ecclesijs quæ hunc obseruantia morem te- nebant, cum utiq; & ipsis contrarium uideretur, quod non etiam exterristi obseruarent. Nunquam tamen ob hoc repulsi sunt ab ecclesijs societate, aut uenientes ab illis partibus non sunt suscepiti, potius & omnes presbyteri qui fuerunt ante te, omnibus semper qui nō ita obseruabant pre- sbyteris ecclesijs, eucharistiam solenniter transmittebant. Beatus autem Ex hoc Ira- ne loco ap- paret, quod si episcopus aliquis Ro- ma uenisset, Pont. Ro. eu- charistia ho- stii solenni- ter transmis- tebat, Por- nomiae pres- biteri intelli- que episopū.

Polycarpus cum ad urbem Romanam uenisse sub Anticeto, cumque de alijs nonnullis parum quid habuissent inter se, statim tamen coi森ent in pace, de hac quæstione ita egerunt, ut non uniusquisque sententiam suam obstinata contentione defendenter. Neq; enim aut Anticetus Polycarpo suadere poterat, ut non obseruare ea que nouerat Ioannem discipulum Domini no- stris, uel ceteros Apostolos, cum quibus semper fuerat, obseruisse: neq; rursum Polycarpus Anticetum persuasit ea deferere, quæ ille dicebat à semina- rum more teruari. Cumq; hæc ita inter se habuissent, communite agunt sub iniunctis, ita ut concederet Anticetus Polycarpo etiam sacerdotali ministratio, honoris duntaxat contemplatione, perfungi: & ita ab tuuicem plena su- de, pace integra, & huma charitate discedunt, ut omnes ecclesiæ, sive qua- ita de Pascha, sive qua non ita obseruarent, inter se tamē concordiam eu- stolident. Hæc Irenæus, agens nominis sui opus, pacem uidelicet Dei ecclæ- sis consilians, scribit: Et non solum Victori, sed & diuersis ecclesijs re- gionibus similiter per epistolam afferit, quod nulla pro hac quæstione in ecclæsis Dei diffensio debat oboriri.

Et omnibus una sententia de Pascha complacuerit.

Cap. XXV.

An. Do. 198
Contentus e-
piscopiorum
Palestinae.

A pud Palestinam quoq; conuentientes in unum sacerdotes Dei, Nat- cillus Hieropolymorum & Theophilus, de quibus iam supra diximus sed & cum ipsis Calsius Tyrus, & Clarus de Ptolemaide, & ceteri permul- ti pariter congregati, cum de hac quæstione ageretur, quid etiā apud ipsis apostolicis traditio contineret circa finem decreti, quod in concilio eorum statutum est, hoc modo indicant: Epistolæ, aiunt, nostræ exemplaria perso- nes ecclesijs transmittantur, ut rei officiam in animarum, quæ diuersis erroribus immigrentur. Designamus igitur uobis, quia et apud Alexandriam eadem quia apud nos die Paschæ solennitas geritur: quare & ipsorum nobis literæ deferuntur, & ipsi nostra lexiptulae suscipiunt, ut pariter & conso- nanter diem festum celebremus. Haec tenus de supradicta quæstione ex his quæ in veterum scriptis haberi reperimus.

Quæ de Irenæo scriptis usq; ad nos peruenient. Cap. XXXVI

Xtat autem adhuc Irenæi, præter eos quos supra memorauimus libellos, etiam aliud uolumen egregium aduersum gentes, quod

CC 3 De

Palestini se-
quunt ecce-
siam Aleran-
iam.

758 ECCLESIASTICAE HISTORIE

Dialogi D- De disciplina adiutulanit, ad Martianum quendam scribens. Sed &
n.ei. Dialogi de dixeris. In quibus testimonia de epistola ad Hebreos ponit plu-
tima, & de Sapientia, quae dicitur Salomonis. Hæc sunt quæ ad nostram no-
tiq[ue]m etiam de Irenæis opusculis peruererunt.

Quæ etiam ceterorum, qui ijsdem temporibus flore-
runt. Cap. XXVII.

An. Do. 194. **Pertinax** C ommodus autem trèdecim annis imperio gubernato. Pertinac post
se regnum reliquit. Quo sex solis censibus retento, idem Pertinax diem
obijt, & Seurus post hunc suscepit principatum. Cuius temporibus pluri-
Cef. mi ecclesiastici viri nobiles, & stylo illustres existerunt, sicut ex eorum moni-
Seurus Cef. mentis agnoscimus.

An. Do. 195. De his qui Artemonis introduxerunt sectam, quales moribus fuerint quoq[ue] par-
cio sacrosanctos libros temerare ausi sint.

Cap. XXVIII.

Heraclitus. E X quibus est Heraclitus, qui in Apostolum commentatus est. & Max-
Maximus. iminus, qui de famosissima omnium hæreticorum differuit questione,
qua inquiritur, unde sint mala, uel unde malitia, & quod materia facta sit &
non infecta. Sed & Candidus, qui in Hexameron, id est, de principio Gene-
sis scribit. Appius quoq[ue] de eiusdem similiter commentator. Sextus etiam, qui
de Resurrectione differuit, & de ceteris nonnullis. Arabianus quoq[ue] & alii
innumeris, quos longè est uel enumerare, uel etiam pro aliquo illustri unum
quenq[ue] dictorum suorum indicio designare. Plurimi tamen ipsorum exor-
tas temporibus suis hæreticorum perfidias confutantes, fidem rectam &
Apostolicam monumentis suorum uoluminum mandauere, ut Artemonius
illius hæreticos autoris, quam postmodum Paulus Samosatenus nostris iam
penè temporibus instaurare coatus est: de qua dignum est, que vel qualis
sit, historia comprehendere. Hæc hæresis purum hominem, id est, abfcg Deo
fuisse Salvatorum confirmat, idq[ue] antiquitatem ab ipsis etiam Apostolis tradi-
tum esse mentitur. Aduersum quios unus ex his, quos supra memorauimus,
Ecclesiasticus Scriptor ita respondit: Aiuum, inquit, etiam ipsos Apostolos
ita uel suscepisse, uel ceteris tradidisse, sicut nunc ipsi assertunt, & hanc uerita-
tem prædicationis esse seruatā usq[ue] ad Victoris tempora. Et quomodo suc-
cessores eorum scribentes aduerterū gentiles, uel aduersari hæreticos, id
est, Iustinus & Militiæ, & Tatianus, & Clemens, & alij quamplurimi, de
Deitate Christi apertissime differunt. Irenæi uero & Meliton, ceterorumq[ue]
qui per idem tempus fuerunt uolumina, quis ignorat, quibus Deum & ho-
minem simul prædicant Christum? Sed & Psalmi uel Cantica quæ à frati-
bus fidelibus ab initio scripta sunt, uerbum Dei esse Christum, & Deum ro-
ta hymnorum suorum laude concelebrant. Quomodo ergo tot seculis si-
dem prædicata isti assertunt, quod à Victoris temporibus exordium sum-
pserit? Quomodo autem Victoris hoc calumniam faciunt qui sciant Vi-
ctorem Theodotum Coriarium, qui princeps & pater extiterat impietatis
ipsorum, è communione ecclesie repulisse: qui prius Romæ aulus est dice-
re, purum hominem fuisse Christum? Si enim Victor (ut dicunt) ita credebat,
quomodo ejuscebat de ecclesia Theodotum blasphemias illius inuento-
rem? Sed de Victore hac commemoratione sufficit. Cui decem annis episco-
patus functo Zephyrinus sacerdoti successor exitit, nono principatus Se-
ueri anno. De quo Zephyrinus eadem scriptura, quæ in superioribus nisi sum-
mus, talia quædam referit: Igitur commonebo uos fratres de his quæ gesta
sunt apud nos, quæ si forte in Sodomis accidissent, etiam illos emendare
& corrigerem potuissent. Confessor quidam erat apud nos Natalis nomine

nostra

LIBER QUINTVS.

759

Nostra adhuc confessus memoria. Hic die deceptus aliquando ac Asclepio. Natalis pro-
doto quadam, & Theodoto collectariis (qui ambo discipuli erant Theodo se for deca-
ti Coriarij, illius, qui primus pro hac stulta assertione ab ecclesia societate p[ro]i[us] ab he-
depulsus est à Victore, tunc urbis Romæ episcopo) ad queuit, ut accepto reticis.

ab eis salario, episcopus illius heres nominaretur, certa pactione, id est, cen-
tum quinquaginta denariis menstrua p[ro]fessionis. Quicq[ue] Natalis cum se Natalis cōdu-
in hoc decepti locasset, frequenter admonebatur in somnis à Domino, d[omi]nus here-
quia misericors Deus & Dominus noster Iesus Christus, nolebat martyrem t[ri]corum epi-
suum, qui sibi in multis passionibus testis extiterat de ecclesia perdere. Sed scopus,

cum negligentius fulciperet uisiones, primatus amore, & turpis luci deui-
tus illecebra, ad ultimum à sanctis angelis per totam noctem uerberatus, &
poenis gratiis excruciatu[m], manu confurgens, cilicio se induit & cinere

confuspergit, ac multis lacrymis errorem suum defens, ante pedes Zephyrini Pœnitenti-
episcopi prosternit, et ueltigis omnium non modò clericorum, sed etiam lai confidantib[us]
corum, multa cum lamentatione prouolutus, in lacrymas & miserations modis apud
omitem protocauit ecclesiam, ut indulgentiam sibi à Christo, continuis & ueteres.

iugibus pro ipso precib[us] implorarent, ostendendo simili in conspectu omni-
um liutores corporis eius & cicatrices, quas pro nominis ipsius confessione
susciperat. Vix aliquando in communionem ecclesiastici corporis reuoca-
tus est. Sed & post aliquanta idem scriptor adjungit etiam haec: Scripturas autem diuinis abfcg illa timoris Dei reverentia corruerunt: antiquæ uero
fidei regulam proterue & impie respunserunt, ignorantes Christum: quem id-
circo non inuenierunt, quia non recte quæsierunt. Et in tantum stultitiae im-
pietatisq[ue] prolapsi sunt, ut si quis eis sermonem de scripturis proposuerit, illi
li contrarie proponant: utrum hic sermo de quo agitur, coniunctum, aut
separatum genus sylogismi faciat: & derelinquentes sanctas Dei scripturas, Geometriam tractant. Tanquam qui uerè de terra sint, de terra loquuntur: & ideo eum qui de sursum est, & de celis uenit, ignorant. Denique Eucli-
des apud eos uel maxime in Geometria disciplinis uiget. Sed & Aristoteles & Theophractus ab his in admiratione habentur. Galenus uero à non-
nullis eorum adoratur. Quorum artibus & doctrinis, hæreticos suæ impietatem nituntur assertere: & deceptionibus hominū ignorantium Deum, sim-
pliciter diuinarum scripturarum & sinceritatem fidei subruunt. Sed hec
faciunt, quia nec uicini faciunt sunt fidelis, propterea & diuinas scripturas abfcg
ullo timore contempnerant: & corruptentes eas, emendare se dicunt. Ve-
rum ne quis me putet fallere aduersum eos proferre, palam est omnibus no-
scere, si quis uite exemplaria eorum accipere, & cum alij nihilominus eorum
exemplaribus conferre. Inueniet etiam inter se ipsa multi dissonare: quia
uniusquisque, ut sibi uidetur, emendat. Denique Asclepiodoti non conueniunt
omnino cum Theodoto: sum deinde etiam discipulis eorum, si qui forte
transcriperunt, quod eis uisum est uel adderelicut, uel auferre: & omnibus
preferunt le habere emendata, magis autem inquinata exemplaria. Rur-
sum Hermophili exemplaria non consonant cum Apollonidis. Sed ne ipsa
quidem fibjs concordant, si priora cum posterioribus conferas. Semper
enim emendant, quibus semper displicet quod emendant: & noua queque
perquirunt, cum eis quæ in usu sunt, uidebunt aduersa. Quid autem te-
meritatis habeat istud admisum, nec ipsos arbitror ignorare. Aut enim nō
credunt diuino spiritu scripturas esse confcriptas, & sunt infideles, aut semet
ipsos arbitrantur sapientiores esse spiritu sancto. Et quid aliud indicant per
hoc, nisi quia dæmonie aguntur? Neq[ue] enim negare possunt factum suum:
quandoquidem etiam manus eorum in ipsi exemplaribus teneantur, &
houerint ipsi, quod à magistris suis & doctribus scripturarum, secundum

CC 4 corrupcio[n]e

Abnegat le-
gen et pro-
phetae.
at historijs esse mandata.

Corruptelæ genus, etiam explanationibus suscepit intellectum. Qui-
dam autem ex ipsis nec corruptere iam scripturas dignati sunt, sed peni-
tus abnegare, legem scilicet & prophetas; & obtutu impia huius assentio-
nis, in ultimum perditionis gurgitem deuoluti sunt. De quibus hæc suffici-
entia.

ECCLESIASTICAE HISTORIAS
Liber Sextus.

De persecutio Seueri. Cap. I.

Severus.
August.

AT cum Seuerus erga perfecitionibus agitaret ecclesias, pre-
claræ à militibus Christi pro pietate certamina martyri gereban-
tur, præcipue tamen apud Alexandriam: quæ ex omni Aegy-
pto ac Thebaide, velut in quoddam stadium pietatis, athletæ
deducebantur, qui pro suppliciorum mortisq; patientia conlequebantur
Deo immortalitatis coronas.

De martyrio Leonidis patris Origenis, & de ipsius Origeni à puer
instituione. Cap. II.

Ann. Dom.

IN quibus & Leonides Origenis pater pro martyrio Christi capite ple-
204.
xus, teneræ adhuc ætatis supradictum puerum dereliquit. Quicq; qualis
Leonides p. bus animis ex ea erga diuinæ legis studia uiguerit, non erit importunum,
ter Origenis paucis expondere: præcipue quia & apud quamplurimos opinio de eo cele-
berrima peruulgata est. Et si quidem uelit quis omnem uitam uiri huius lie-
rarum tradere monumentis, certum est quia tanta fuit de eo, ac talia, quæ &
proprium opus requirant. & ociuum. Nos tamen in praesenti, quanta possumus
breuitate, inseremus hunc operi, etiam que ad ipsum spectant, pauca de
multis, que uel ex ipsius epistolis ad nos usq; feruatis, uel ex aliorum histo-
rijs indicata cognouimus. Cuius gesta, si res patetuerit, etiam ex ipsius cuna-
bulis digna mihi uidentur prosterititia memoria. Decimum namq; impe-
rii agebat Seuerus annum. Alexandriæ uero pro idem tempus, omnique Ae-
gypto præfidebat Lætus, episcopatus in ea post luctuam Demetrius su-
pi. Demetrii.
leceperat, cum supra modū accenso perfecitionis incendio, & multis ea tem-
pestate martyri coronatis, in tantum ardorem capessendi martyrij puer-
us episcopus tunc adhuc Origenes exarerat, ut sponte se periculis ingeneret, & alijs
Alexand. in certamine positis, præcepis in medium rueret, ita ut infectari ipsam mor-
tem, & rapere uelle uidetur: quam & adipisci omnibus modis potuisse, n*on*

Ann. Dom.
191.
Origenes a-
uidus marty-
rj etiam
puer.

Letus p*re*-
filius Ae-
gypti. Demetrii.
in certamine positis, præcepis in medium rueret, ita ut infectari ipsam mor-
tem, & rapere uelle uidetur: quam & adipisci omnibus modis potuisse, n*on*

si quod dispensatione Domini, ad utilitatem multorum, putatur, pro toti-
us ecclesiæ ædificatione, seruatus per sollicitudinem matris, que gloriose
mortis eius desiderio impeditum. Quæ cum primò materni ei obsecrationi-
bus supplicaret, ut sibi consuleret, ut parceret matris: & ille ex his precibus
inflammatus ad amorem martyrij redderetur, maxime ex eo quod patrem
iam teneri cognouisset in uinculis, & ipse properè focius effici uinculorum
eius ac martyrij festinauit, arte quadam materni affectus inhibetur. Etenim
cum maturare eum uelle, et ante lucanum prorumpere ad agonium certami-
na praefensisse, non est cubiculum filij dormientis ingressa, omnia eius indu-
menta, quibus procedi ad publicum poterat, furata subravit, ut per hoc do-
mi residere necessitate cogeretur. Ille maternis impeditus dolis, cum nihil
animat p*ra*-
aliud agere posset, nec tamens mens quiescere pateretur, audet aliquid su-
trem ad mar-
præatem: epistolam scribit ad patrem, se quidem maternis artibus deince-
tyrum.
Origenis in-
pter nos aliud aliquid uelis. Hæc sunt prima puerilia Origenis rudimen-
ta: hic ludus eius infantia: hæc à tenero religionis & pietatis indicia. Talis
in eo

LIBER SEXTUS.

761

in eo erga Deum coaluit affectus. Hinc iam lectione se coepit diuinorum uo-
luminis mancipare, & in eruditioribus fidei diuinæ semetipsum haud se-
gniter exercere: quoniam quidem iam & à parente in his imbui cooperat,
qui ei sensim inter seculares libros, quibus in prima ætate eruditiebatur, eti-
am nostrarum scripturarum nonnulla interim legenda subiiciebat. Tum de-
inde paulatim eiam præferre hęc scholaribus studijs commonebat. Iam in-
de etiam lectiones exigere per dies singulos, & memorie commendare puer-
rum non inuitum, imo potius erga hæc discenda promptiore cogebat:
quippe qui legens hæc, non solo simplici intellectu uidetur esse conten-
tus, sed negotia parti de scriptura senibus ac questionibus commoueret,
inquirens ab eo, quid libi uidetur, quod per spiritum sanctum scriptura di-
ligeretur, uel quid diuinis consilii tegat simplicitas ista uerborum. At il-
le simulabat quidem increpare eum, & uerat ultra ætatem aliquid quæ-
tere apud semetipsum tamen incredibiliter exultebat, omnipotenti Deo
gratias referens, qui ei talis sobolis esse donauerit patrem. Deniq; frequen-
ter dicitur dormienti pueru, religiosus ac sollicitus superueniens pater, ope-
rimentum pectoris detraxisse, & uelut Dei spiritu intus incluso pectus eius
tanquam templum quoddam ueneratus, & demulcentis oculis abscessisse,
beatum semetipsum à Deo effectum, pro tanto prolis felicitate gratulatus.
Hæc & multa his similia in uerili ætate Origenis exitissimæ memoratur. Ve-
nerat puer eius martyrio consummatus est, puer ipse cum matre uidua &
sexalij parvulus fratris septimumdecimum agens ætatis annum, in sum-
ma facultatum penuria derelictus est: quoniam quidem census paternus,
qui uel maximus fuerat, fisco per proscriptionem sociatus est. Nec tamen
ei defuit omnipotens Dei prouidentia. Ob insigne namq; uel literarum,
uel religionis studium, a quadam nobili & locupletissima feminâ familiari
ter soueri coepit. Quia tamen Paulum quandam Antiochij ortum, antiquæ
hæreticos famosissimum sectatorem adoptiuum domui sue illo in tempore
habebat qui adolescentul Origenes, cum necessitatē haberet apud
predictam feminā nona degere, documentū iam inde à pueru fidelissimæ
& catholicae suæ mentis ostendit. Nam cum ad suprà dictum uirum, uelut
ad magistrum & summī nominis doctore, per dies singulos immensè mul-
tidines conuenirent, non solum hæreticorum, uerum & ex nostris multo
rum, pro eo quod eruditio eius summa ab omnibus cederetur, nullo tam
pauci, uel pro honoris gratia, uel etiam pro necessitate coniunctionis flecti
potuit. Origenes, cum eo fatem in oratione consistere. Ita ei à prima ætate
Ecclesiastice regulæ obseruantia honorabilis fuit, & hæreticorum societas Origenis fit
exercibilis: uel ipse in quoddam loco operis sui ait, quia hæreticorum ex-
cranda doctrina est. Nec tamen deerat ei erga communes literas studium,
in quibus pater eum eruditum tradiderat, sed exercebatur & in his mul-
to attentius etiam post consummationem patris. In arte namq; Grammati-
ca ita fuerat institutus, ut & ad docendum plenè sufficeret, & ex hoc ei quæ
ad necessitatē transfigendæ domus uidebantur necessaria, pararentur.

De eo quod à puer uerbum Dei predicabat. Cap. III.

Verum cum præfet et auditorio, & Grammaticam doceret, sicut ipse in
quibusdam scriptis suis refert, & cum ecclesiæ apud Alexandriam ma-
gisterij decesset officium: cumq; omnes deturbati persecutorum minis & fe-
rocitibus aufugissent, aliquanti gentilium conueniebant ad Origenem,
tunc adhuc Grammaticam docentem, audire ab eo uerbum de nostra fide
ac religione cupientes. Quos ille non solum ad fidem de perfidia conuer-
bat, uerum etiam perfectæ uitæ institutionibus informabat. Quorsum primus
CC 5 extitit

Paulus Am-
tiochenus.